

Zyra e Rregullatorit të Energjisë

**Dëgjim Publik: Njoftim Publik mbi Kostot dhe të Ardhurat Vjetore të
Lejuara për KEK SH.A dhe KOSTT**

Hyrja dhe Qëllimi

Dr.Nick Frydas

Kryesuesi i Bordit të ZRRE-së

**Prishtinë
12 shtator 2006**

ERO

Historiku

- **ZRRE-ja është ne procesin e Shqyrtimit të Parë të Cmimit për të licencuarit ne energjinë elektrike, në perputhje me autoritetin e vet te dhene nga Ligji (Ligji mbi Rregullatorin e Energjise, Kapitulli 9) per te percaktuar te ardhurat vjetore dhe aprovuar tarifat**
- **Shqyrtimi nënkupton**
 - Te ardhurat vjetore te lejuara per KEK dhe KOSTT
 - Tarifat e aprovuara te cilat janë në pajtim me te ardhurat vjetore te lejuara
- **Ky degjim publik paraqet te ardhurat vjetore te lejuara qe jane propozuar per komentime**
 - Keto propozime jane pergatitur me ndihmen e konsulenteve ne ZRRE
 - Dokumentet mbeshtetese do te jane ne dispozicion ne faqen elektronike te ZRRE
 - Vendimi perfundimtar mbi te ardhurat vjetore te lejuara do te merret pas një periudhe per komente te metejshme

Plani implementues

- **Shqyrtimi i cmimeve ka filluar ne mars 2006**
- **Afati perfundimtar per komentet me shkrim mbi te ardhurat vjetore te lejuara eshte 25 shtator 2006**
- **Vendimi mbi te ardhurat vjetore te lejuara do te merret nga ZRRE me 29 shtator 2006**
- **Propozimet mbi tarifate, ne pajtim me te ardhurat vjetore te lejuara, do te dorezohet ne ZRRE deri ne 12 tetor 2006**
- **Vendimi mbi tarifate do te merret nga ZRRE-ja me 6 nentor 2006**
- **Tarifate e reja do te hyjne ne fuqi prej 1 janarit 2007**

Parimet

- **Te ardhurat vjetore te lejuara jane adekuate per te lejuar te licencuarit qe te financojnë aktivitetet e tyre**
 - Mbulimi i kostove te arsyeshme te operimit dhe mirembajtjes
 - Mbeshtetja e financimit komercial te aseteve nese nuk jane ne dispozicion fondet e donatoreve
- **Te ardhurat vjetore te propozuara perfshijnë stimuj per efikasitet te permiresuar**
 - KOSTT dhe KEK u jane vendosur synime sfiduese por te arritshme per masat kryesore te performances
 - Mbajne fitime nga thyerja e synimeve dhe do te hasin ne humbje nese synimet nuk arrihen
 - Kostot e reja me te uleta perdoren per te rivendosur te ardhurat vjetore te lejuara ne fund periudhes se shqyrtimit të çmimeve
- **Te ardhurat vjetore te lejuara vendosen per një periudh tre vjeçare**
 - Siguron kohe te mjaftueshme qe stimujt te behen efektive
 - Te ardhura vjetore dhe tarifa me te qendrueshme dhe te parashikueshme, per te lejuar planifikimin dhe buxhetimin paraprak

Qasja e pergjithshme

- **Vendose te ardhurat vjetore te lejuara per periudhen trevjecare (2007-09)**
 - E percaktuar ne afate reale
 - Kontrolli i cmimit do te tregojë inflacionin dhe korrigoje diferencat ne kostot e blerjes se energjise
- **Te ardhurat vjetore te lejuara jane ndertuar sipas ‘bllloqeve te ndertesës’**

Shpenzimet per Blerjen e Energjise

 - + kostot e operimit (opex)
 - + mirembajtja e lejuar e shpenzuar (asetet para 2006)
 - + depreciation (vetem per asetet pas 2005)
 - + fitimi [MPKK* baza e asetit] (vetem per asetet pas 2005 dhe ato qe nuk jane financuar nga donatoret)
- **E peracktuar vecmas per KOSTT dhe cdo biznes te KEK-ut**
 - Miniera (KEK)
 - Gjenerimi (KEK)
 - Transmetimi (KOSTT)
 - Distribuimi (KEK)
 - Furnizimi publik (KEK)
 - Kostot e korporates te alokuara krahas bizneseve ne raport me pjesen e tyre te opex-it

Supozimet kryesore

- **Qasja pajtohet me metodologjine e tarifave, ne vecanti**
 - Nuk ka amortizim per asetet para -2006, por tarife e lejuar e mirembajtjes
 - Nuk ka fitim nga asetet e financuara prej granteve
- **Supozohet se rehabilitimi i Kosoves A4 dhe i minieres se re do te komisionohet vetem prej 2010**
 - Kostot kapitale te ketyre aseteteve nuk perfshihen ne shqyrtimin e cmimit
 - Pritet qe te financohet ne menyre private
- **Financimi i donatoreve supozohet qe te zbrese me kalimin e kohes**

	2007	2008	2009
Ndarja e capex-it qe financohet nga donatoret/BKK	75%	50%	25%

Zyra e Rregullatorit të Energjisë

**Dëgjim Publik: Njoftim Publik mbi Kostot dhe të Ardhurat Vjetore të
Lejuara për KEK SH.A dhe KOSTT**

Të Ardhurat dhe Kostot e Lejuara për KOSTT

**Theranda Beqiri
Shefe e Departamentit për Tarifa dhe Çmime
Anëtare e Bordit të ZRRE-së**

**Prishtinë
12 shtator 2006**

ERO

Përmbajtja

- 1. Qasja e marrë për shqyrtim**
- 2. Kostot operacionale (opex)**
- 3. Shpenzimet kapitale (capex)**
- 4. Kostoja e blerjes së humbjeve të lejuara në transmetim**
- 5. Përmbledhje e përbërësve individuale**

Qasja për shqyrtimin e kritereve të të ardhurave vjetore

Shifrat e paraqitura poshtë bazohen në:

- Dokumentet e paraqitura nga KOSTT
- Studimet e konsulentëve mbi kërkesën, vlerat dhe mirëmbajtja e aseteve të transmetimit, kriteret matëse.
- Studimet e bëra sipas projekteve të financuara nga donatorët në Kosovë
- Diskutimet me KOSTT
- Mundësia e llogaritur e përballeshme për Kosovën dhe kërkesat e të ardhurave vjetore për KEK-un

Opex – Kostot e Stafit

Supozimet kryesore	2006	2007	2008	2009
Numri i Stafit	180	215	230	230
Kostot e Stafit (000 Euros)	1,047	1,400	1,600	1, 690

Merrni parasysh:

- Krijimin e KOSTT si kompani e re & marrjen e funksioneve te korporatës si dhe krijimi i rolit të Operatorit të Tregut
- Sinjalet e stimujve për rritjen e efikasitetit
- Analiza përfshin krahasimin me kompani të tjera ndërkombëtar e rajonale të transmetimit

Opex – Kostot e mirëmbajtjes

(Të gjitha kostot €000s)	2006	2007	2008	2009
Mirëmbajtja (asetet para 2006)	1,865	4000	6,000	8,000
Rikalibrimi I njehsorëve	0	11	12	13
Mirëmbajtja (asetet pas 2006)	0	350	450	550
Totali	1,865	4,361	6,462	8,563

Supozimet kryesore:

- Njohja e rëndësisë së aseteve transmetuese për furnizim
- Vlerësimi i kushteve të aseteve të transmetimit në Kosovë
- Nevoja për të lëvizur drejt një regjimi të përmirësuar mirëmbajtjeje
- Rezultatet e njehsimit prej studimit te detajuar

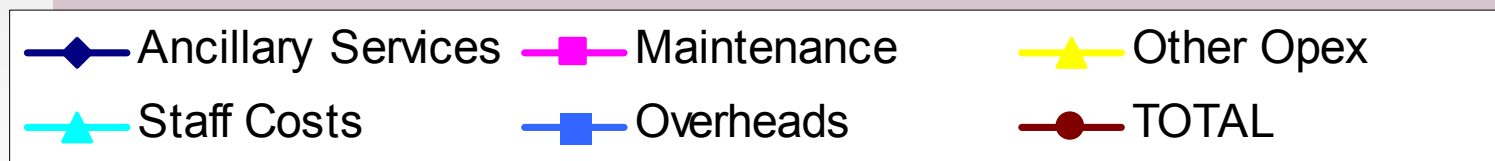
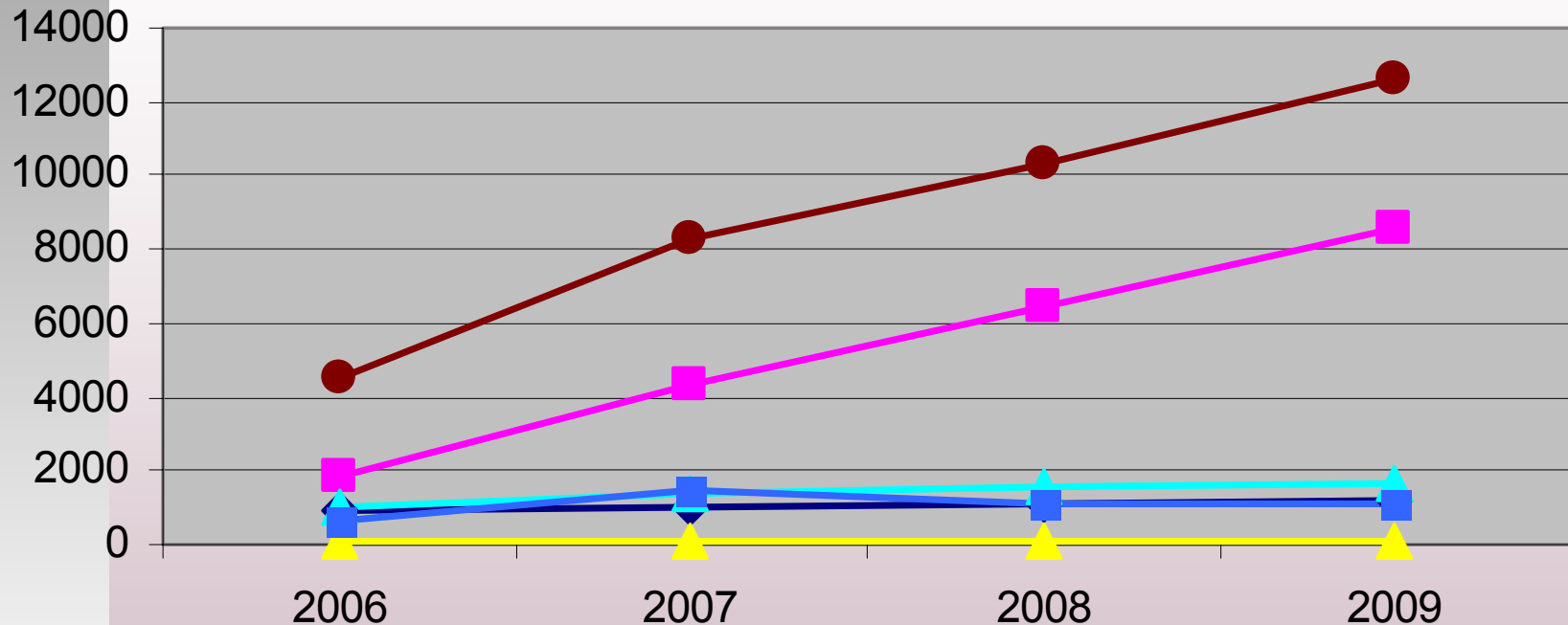

KOSTT – Permbledhja e OPEX

(€000s)	2006	2007	2008	2009
Shërbimet ndihmëse	895	985	1,083	1,191
Mirëmbajtja	1,865	4,361	6,462	8,563
Opex-i tjetër	50	50	51	52
Kostot e stafit	1,047	1,400	1,600	1,690
Shpenzimet menxheriale dhe administrative	615	1,578	1,100	1,100
TOTALI	4,472	8,374	10,296	12,596

KOSTT – Permbledhje e OPEX (€000s)

Capex - 2006 & Parashikimet

(€000)	2006	2007	2008	2009
Kostot e fillimit	0	2,185	0	0
Rrjeti	5,190	31,840	40,222	34,960
Automjetet	180	820	0	0
Matjet	0	1,170	0,172	0
TOTALI	5,370	36,015	40,394	34,960
Financimi	100%	75%	50%	25%

Capex-i i rrjetit:

- Shqyrton gjendjen ekzistuese te aseteve & Planin Financiar te rigjenerimit
- Perfshin asetet e reja & zevendesimin e atyre ekzistuese

ERO

Kostot e lejuara te humbjeve ne transmetim

	2006	2007	2008	2009
Humbjet e energjise %	3%	3%	3%	3%
Kerkesa e parashikuar ne sistemin e transmetimit (GWh)	4,700	4,820	4,995	5,333
Humbjet ne transmetim (GWh)	141	135	140	149
Kostot Totale (€000s)	3,199	2,864	2,929	3,380

Humbjet ndodhin në të gjithë rrjetet e energjisë elektrike, KOSTT do të stimulohet që të pakësojë humbjet në rrjetin e vet

Lejmi i humbjeve =

*Normën e humbjeve të lejuara * energjinë që hyn në rrjet * koston e energjisë*

Supozime:

- 3% bazuar në analizën e kufizuar teknike dhe krahasimin ndërkombëtar
- Kostoja e humbjeve bazuar në çmimin mesatar te koston se blerjes se energjise

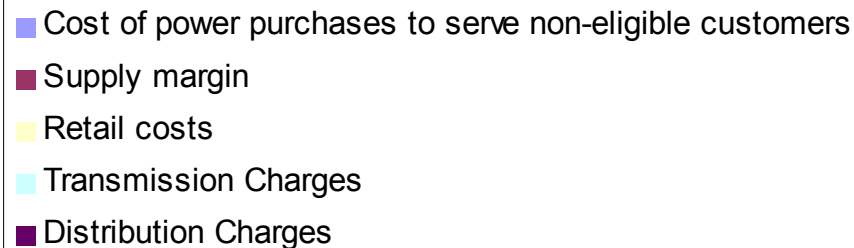
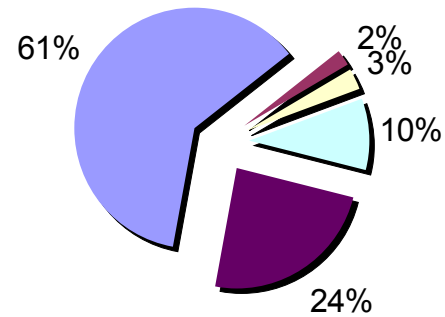

Përbërësit e Kërkeses të të Ardhurave - Përmbledhje

(€000s)	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale dhe te mirembajtjes	4,472	8,374	10,296	12,596
Kostot e humbjeve te transmetimit	3,199	2,864	2,929	3,380
Zhvlersimi i asetëve pas 2006	0	482	909	1,844
Fitimi i asetëve pas 2006	0	219	527	1,159
TOTAL	7,671	11,940	14,661	18,980

Transmetimi përbën 10% të kostove totale

Ju Faleminderit

**Dëgjim Publik: Njoftim Publik mbi Kostot dhe të Ardhurat e Lejuara
për KEK SH.A dhe KOSTT**

Të Ardhurat dhe Kostot e Lejuara për KEK

**Theranda Beqiri
Shefe e Departamentit për Tarifa dhe Çmime
Anëtare e Bordit të ZRRE-së**

**Prishtinë
12 shtator 2006**

Përmbajtja

- 1. Qasja e marrë për shqyrtim**
- 2. Vështrim i kriterëve për të ardhura vjetore**
- 3. Kostot operacionale (opex)**
- 4. Fitimi ndaj asetet pas vitit 2005**
- 5. Kostoja e blerjes së humbjeve të lejuara në shpërndarje**
- 6. Përmbledhje e përbërësve individuale**

Qasja për shqyrtimin e kritereve të të ardhurave

Shifrat e paraqitura poshtë bazohen në:

- Dokumentet të paraqitura nga KEK
- Studimet e konsulentëve mbi kërkesën, gjenerimin, shfrytëzimin minerave, shperndarjen dhe kostot e furnizimit.
- Studimet e bëra sipas projekteve të financuara nga donatorët në Kosovë dhe Plani Rigjenerues I KEK ESBI
- Diskutimet me KEK dhe ESBI
- Vlersimi i perballushmerise për Kosovën

Opex i shfrytezimit te minjerave nga KEK

Pikat kryesore–

- **Mbaje prodhimin per te plotesuar nevojat e centraleve elektrike**
- **Transferimi i kostove ne miniere te re**
 - Kostot e zhvillimit
 - Zbritja e mirembajtjes se shpenzuar ne asetet qe shume shpejt do jene te tepert
 - Transferimin e Personelit ne minieren e re
- **Kerkimi i efikasiteteve ne kostot operacionale**
 - Kostot e mirembajtjes jane shume te larta sipas te dhenave te meparshme – propozohet 25% zbritje nga parashikimi I KEK-ut gjate 3 vjeteve te periudhes se Shqyrtimit te Cmimit
 - Permiresimi I procedurave te mirembajtjes dhe organizimit

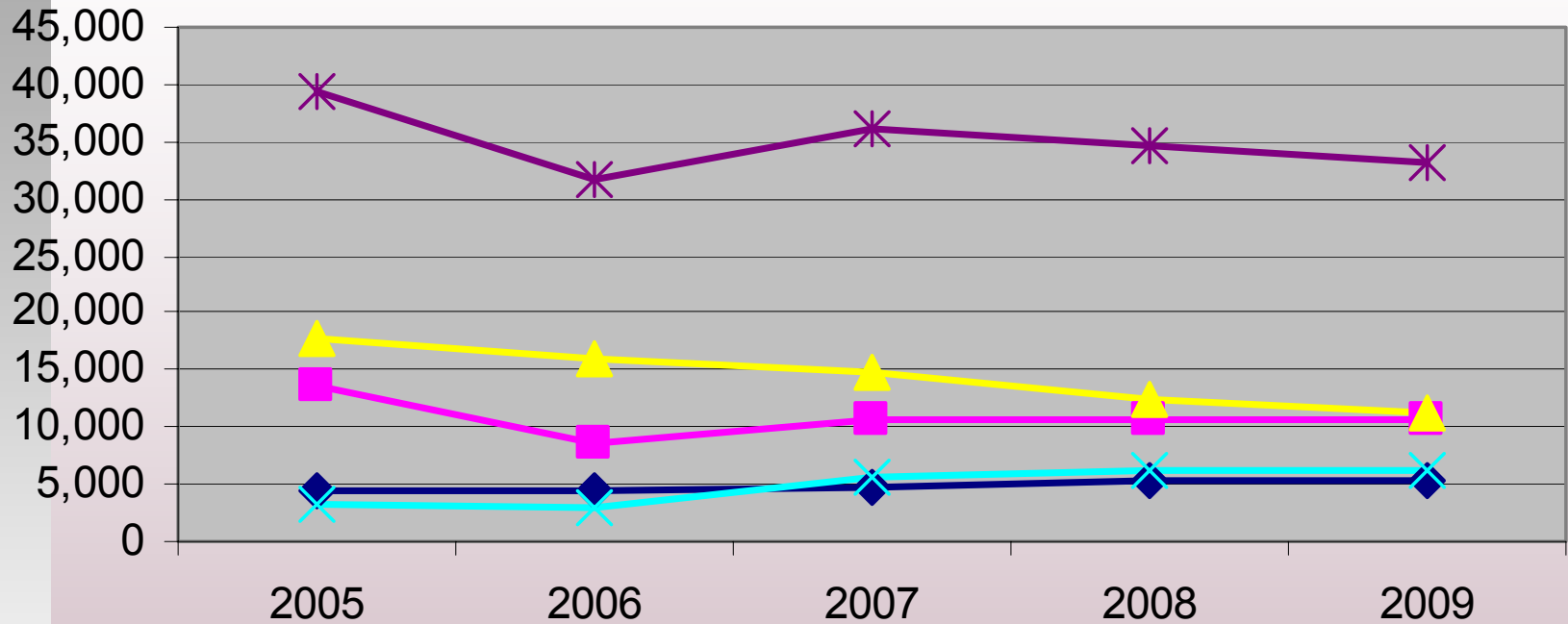

Opex i shfrytezimit nga minjerat e KEK

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale	4,435	4,499	4,868	5,185	5,185
Mirëmbajtja	13,689	8,450	10,670	10,670	10,670
Kostot e stafit	17,812	15,850	14,871	12,574	11,123
Shpenzime administrative & korporates	3,379	2,870	5,702	6,091	6,251
TOTAL	39,315	31,669	36,111	34,520	33,229

Opex i Minerave nga KEK (€000s)

OPEX-i i gjenerimit të KEK-ut

Pikat kryesore –

- **Rendesia e Kosoves A dhe B per Kosoven.**
- **Njesitë e Kosoves B jane rindertuar dhe rinovuar riashtazi, problemi eshte Kosova A**
- **Komisionimi i Njesisë 4 te Kosoves A nuk pritet deri ne 2010 – eshte vitale qe prodhimi i njesive te tjera te mbahet sa më lart qe te jetë e mundur**
- **Kerkohet CAPEX per rehabilitimin dhe rinovimin e njesive 1, 3 dhe 5 te Kosoves A.**

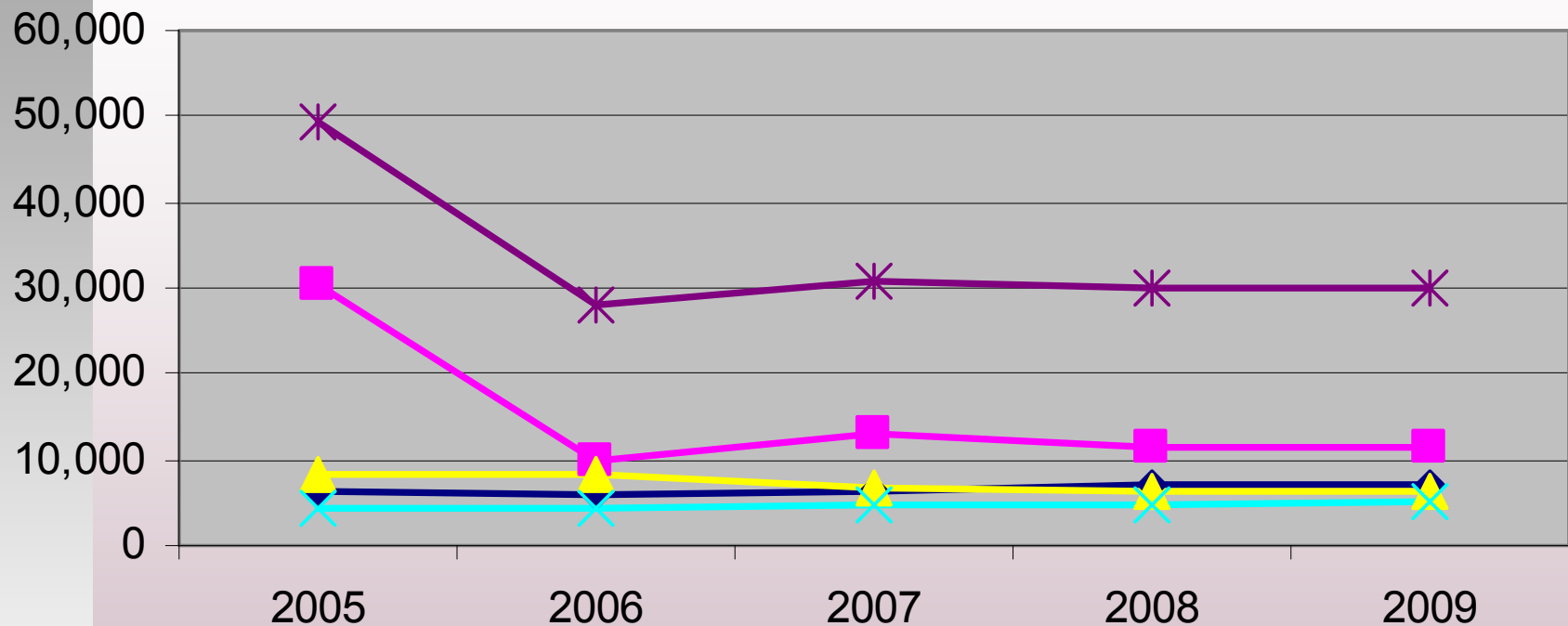

OPEX-i i Gjenerimit te KEK-ut

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale	6,242	5,900	6,473	7,036	7,036
Mirëmbajtja	30,347	9,690	12,902	11,555	11,555
Kostot e stafit	8,291	8,290	6,703	6,461	6,151
Shpenzime administrative & korporates	4,281	4,301	4,729	4,921	5,137
TOTALI	49,161	28,181	30,807	29,973	29,879

OPEX-i i gjenerimit te KEK-ut(€000s)

◆ Operating cost ■ Maintenance Costs ▲ Staffing cost
✕ Overheads * TOTAL

OPEX-i i Distribuimit te KEK-ut

Pikat kryesore –

Rrjeti i distribuimit eshte dobesia kryesore ne sistemin Kosovar

- **Theksi bie mbi permiresimin e besueshmerise dhe sigurisë**
- **Rritja e shpenzimeve te mirembajtjes per te ecur drejt standardeve nderkombetare**
- **Inkurajimi i KEK për të permiresuar efikasitetet dhe pakesuar humbjet teknike ne sistem**
- **Numri i stafit eshte i larte por eshte vital ne afat te shkurter, per te permiresuar sistemin dhe humbjet jo-teknike**

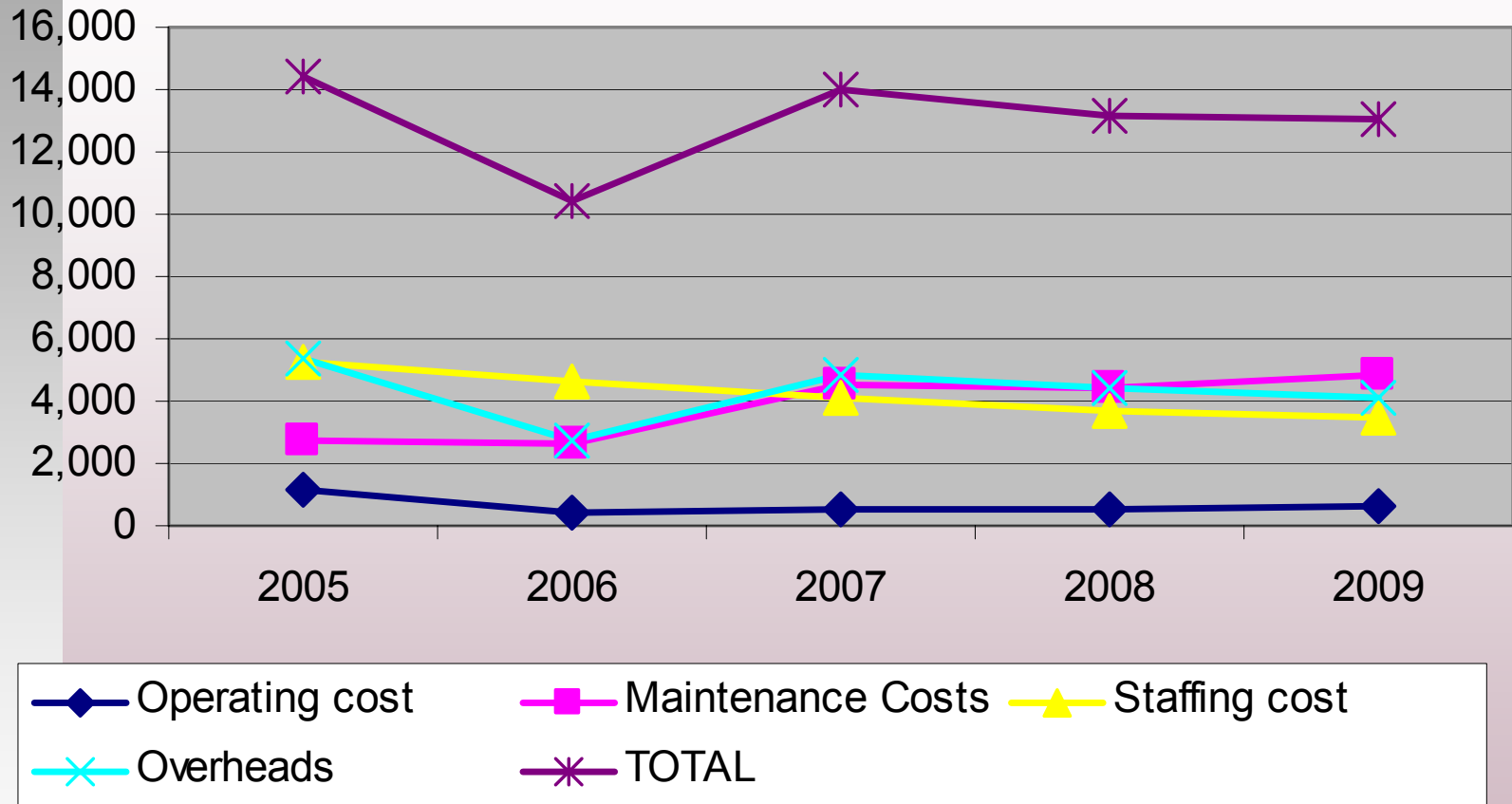

OPEX-i i Distribuimit se KEK-ut

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale	<i>1,120</i>	<i>460</i>	503	549	600
Mirëmbajtja	<i>2,700</i>	<i>2,640</i>	4,498	4,451	4,860
Kostot e stafit	<i>5,235</i>	<i>4,630</i>	4,144	3,719	3,467
Shpenzime administrative & korporates	<i>5,343</i>	<i>2,720</i>	4,845	4,447	4,093
TOTALI	<i>14,398</i>	<i>10,450</i>	13,989	13,166	13,020

OPEX-i i Distribuimit te KEK-ut (000s)

OPEX-i i Furnizimit te KEK-ut

Pikat kryesore –

- **Funksioni i furnizimit nuk bazohet ne asetet**
- **Objektivi kryesor ngritja e nivelit te arketimit**
- **Mundesite per ngritje te efikasitetit – mbeshtete parashikimet e KEK-ut per zvoglimin e kostove**

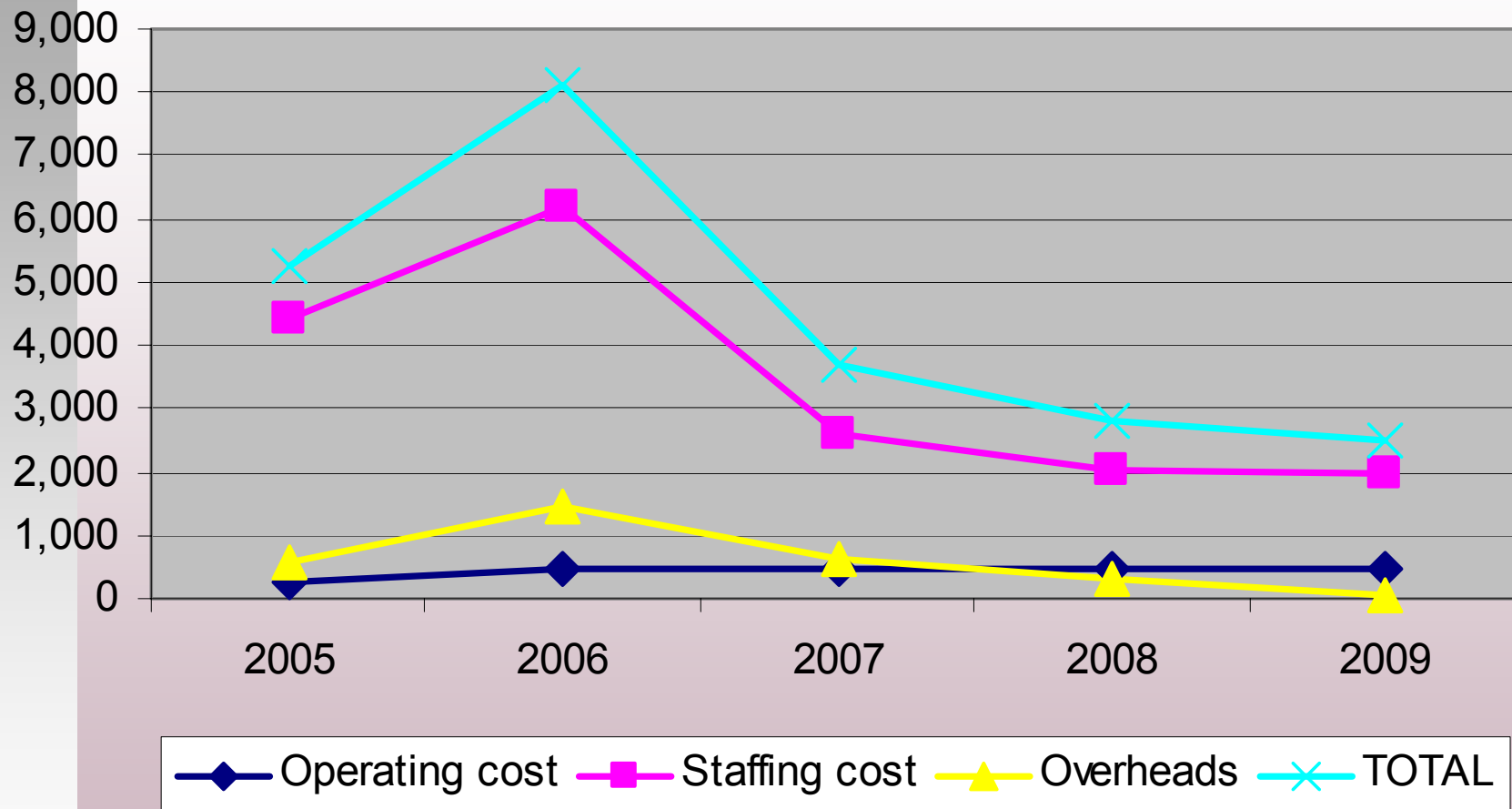

OPEX-i i Furnizimit te KEK-ut

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale	265	450	460	460	460
Kostot e stafit	4,398	6,170	2,582	2,031	1,983
Shpenzime administrative & korporates	578	1,470	639	320	36
TOTALI	5,242	8,090	3,681	2,811	2,479

OPEX-i i Furnizimit te KEK-ut(€000s)

OPEX-i i Korporates se KEK-ut

Pikat kryesore –

- **Kostot e korporates se KEK jane shume te larta**
- **Mundesite me te medha per efikasitete ne ristrukturim**
 - Ndarja e KOSTT ka treguar perfitime ne rritjen e divizionimit
 - Minierat, Gjenerimi, Shperndarja dhe Furnizimi duhet te operojne si organizata te ndara
 - qe te arrije kete, KEK-u ka nevojte per ndihme
- **ZRRE s'mund te mbeshtese parashikimet e larta qe ka bere KEK per korporaten**

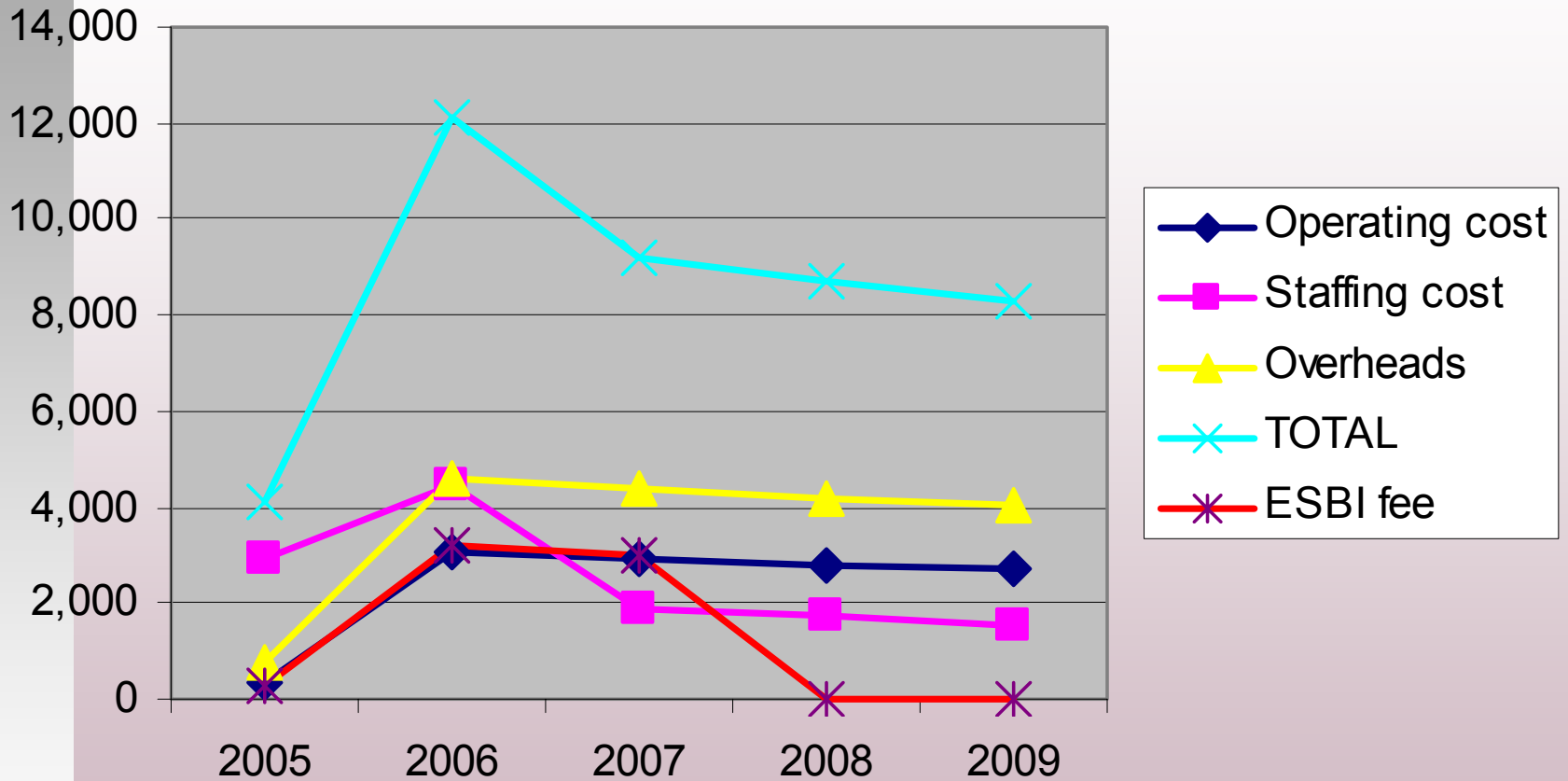

OPEX-i i Korporates se KEK-ut

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Kostot operacionale	365	3,040	2,904	2,793	2,708
Kostot e stafit	2,935	4,450	1,915	1,724	1,551
Shpenzime administrative & korporates	797	4,620	4,405	4,213	4,042
TOTALI	4,098	12,110	9,223	8,729	8,301
Tarifa e ESBI-t	300	3,200	3,000	0	0

OPEX-i i Korporates se KEK-ut(€000s)

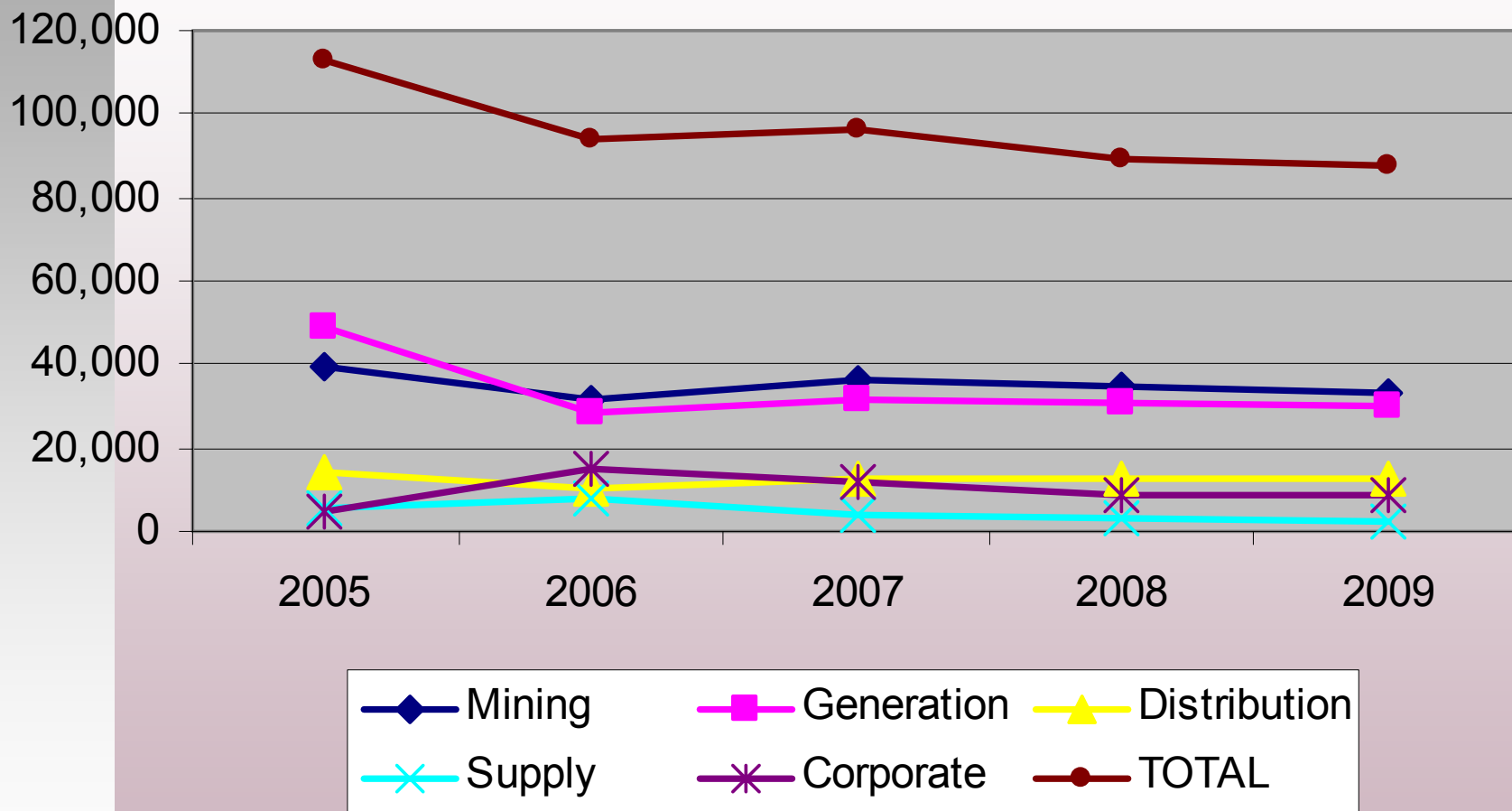

OPEX-i total i propozuar nga KEK 2007-09

(€000s)	2005	2006	2007	2008	2009
Miniera	<i>39,315</i>	<i>31,669</i>	36,111	34,520	33,229
Gjenerim	<i>49,161</i>	<i>28,181</i>	30,807	29,973	29,879
Shperndarje	<i>14,398</i>	<i>10,450</i>	13,989	13,166	13,020
Furnizim	<i>5,242</i>	<i>8,090</i>	3,681	2,811	2,479
Korporate	<i>4,398</i>	<i>15,310</i>	12,223	8,729	8,301
TOTALI	<i>112,514</i>	<i>93,700</i>	96,812	89,199	86,908

OPEX-i total i propozuar nga KEK 2007 - 09

CAPEX-i i Parashikuar i KEK-ut

	2006	2007	2008	2009
Miniera	7,650			
Gjenerim	42,565			
Shpërndarje	15,380	30,050	59,000	81,000
Furnizim	5,274	1,200	1,200	1,200
Kosto të administratës &ristrukturim	3,100	3,000	3,000	3,000
Menaxhimi i Projektit	4,000	4,000	4,000	4,000
TOTALI	77,969	38,250	67,200	89,200

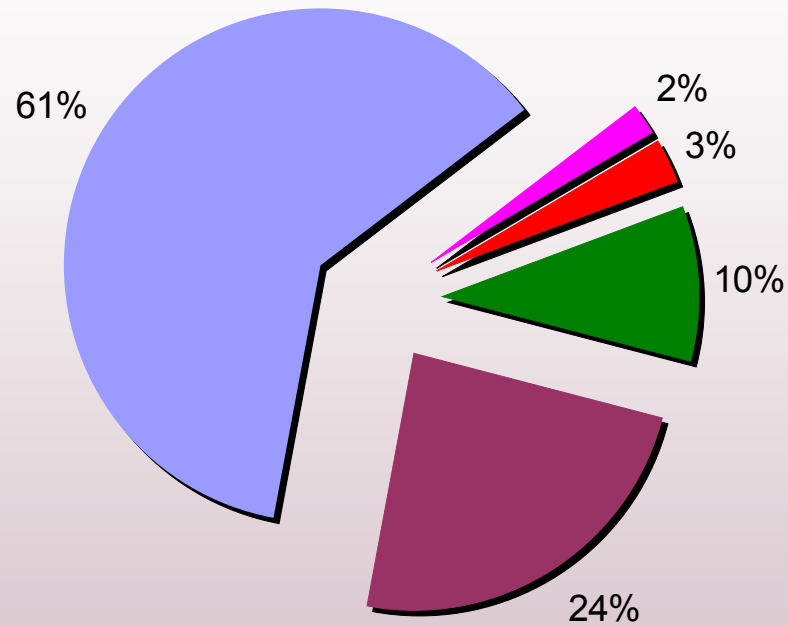

Përmbledhja e Kostove të KEK-ut

(€000s)	2006	2007	2008	2009
Kostot e O&M	93,700	96,812	89,199	86,908
Kostot e Humbjeve Teknike të Shpërndarjes	15,093	12,741	11,474	12,334
Amortizimi i Aseteve pas vitit 2006	0	1,448	3,707	6,793
Fitimi ndaj Aseteve pas vitit 2006	0	52	622	2,997
Teprica në Furnizim	1,714	1,829	1,936	2,404
TOTALI	110,507	112,882	106,938	111,436

Kostot e KEK perbejne 90% te kostove totale

- Cost of power purchases to serve non-eligible customers
- Supply margin
- Retail costs
- Transmission Charges
- Distribution Charges

Bazat per perlogaritjen e tarifave

Tarifa e ndertuar si blloqe ndertese –

- **Parashikimi i kerkeses**
- **Disponueshmeria e gjenerimit**
- **Importet**
- **Kostot e Gjenerimit dhe te Minierave**
- **Kostot e Transmetimit**
- **Kostot e Distribuimit**
- **Kostot e Furnizimit**
- **Kostot e Humbjeve**
- **Me pas Totali ndahet me kerkesen e konsumatoreve per te siguruar tarifen mesatare cente/kWh**

Permbledhja e te ardhurave te kerkuara

('000 Euro)	Te ardhurat e kerkuara		
	2007	2008	2009
KOSTT (perfshire shpenzimet e humbjeve teknike)	11,940	14,661	18,980
Distribucioni (perfshire shpenzimet e humbjeve teknike)	28,801	27,761	32,544
KEK Furnizuesi Publik (perjashton shpenzimet e humbjeve & energjine per KP)	66,500	69,031	84,913
Totali	107,241	111,453	136,437
Kerkesa Bruto (me 8% reduktime) (GWh)	4,821	4,995	5,333

Humbjet komerciale dhe normat e arketimit

- Skenaret shohin drejt ndikimeve te humbjeve komerciale dhe normave te arketimit ne te ardhurat vjetore mesatare te kerkuara per t'u mbuluar
- Humbjet komerciale supozohet te zbresin ne raport me Planin e Mbulimit Financiar te KEK-ut
- Normat e arketimit supozohet te rriten ne nivelin e synuar (80%) ne Strategjine e MEM-it

<i>Ne energjine qe hyn ne rrjetin e shperndarjes</i>	2006 <i>(est)</i>	2007	2008	2009
Humbje komerciale (jo-teknike)	31%	22%	17%	13%

<i>Ndarja e te ardhurave vjetore te faturuara ne vit</i>	2005 <i>(actual)</i>	2007	2008	2009
Norma e arketimit	67%	70%	80%	80%

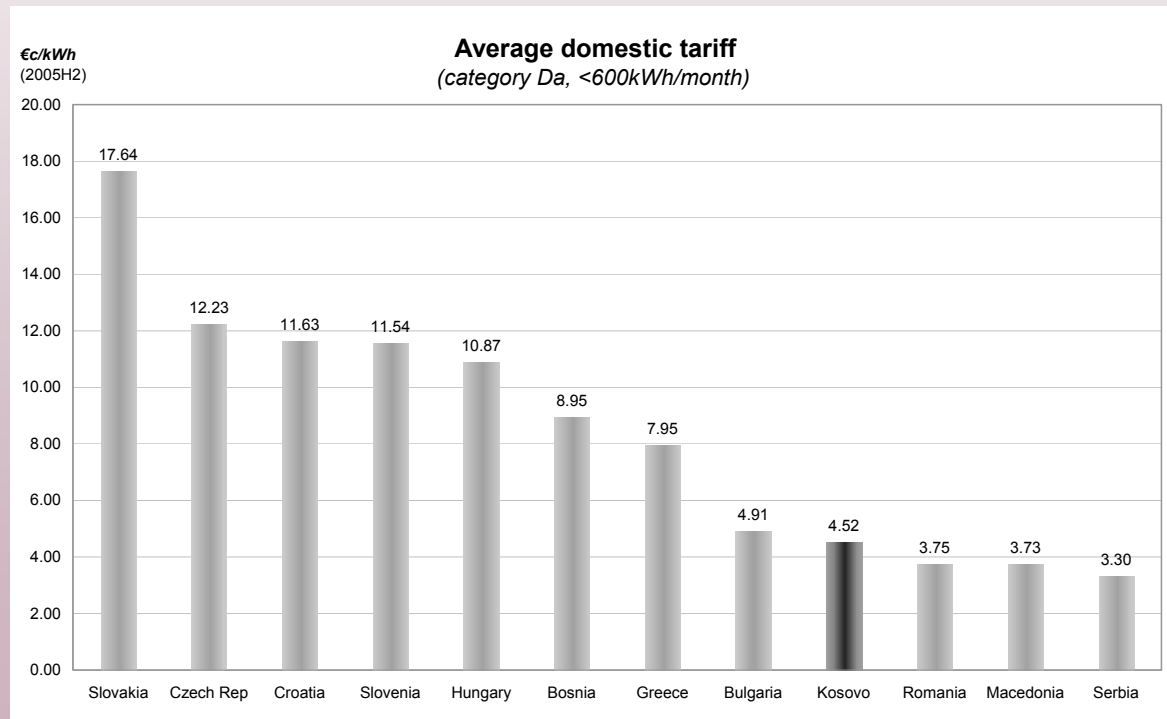
Tarifa Mesatare (cents/kWh; 2006 cmimet; pa TVSH)

Supozimet:-A paguan Konsumatori per? -Distribui mi Humbjet jo-teknike ? -Shpenzimet per faturat e paarketuara?	Tarifa Mesatare (e vlersuar)		
	07	08	09
Modeli 1: Konsumatoret nuk paguajn humbjet jo-teknike te distribuimit			
1a – Konsumatoret nuk paguajn per faturat e paarketuara?	4.4	4.2	4.4
1b – Konsumatori nuk paguan per faturat e paarketuara, supozuara qe norma e inkasimit : 70%; 80%; 80%	6.2	5.3	5.5
Modeli: Konsumatori paguan per te gjitha humbjet jo teknike (ne normen e caktuar)			
2a – Konsumatoret nuk paguajn per faturat e paarketuara	5.2	4.8	4.9
2b – Konsumatori paguan per faturat e paarketuara, supozuara qe norma e inkasimit : 70%; 80%; 80%	7.3	6.0	6.1

Tarifat e Kosoves te krahasuara (1)

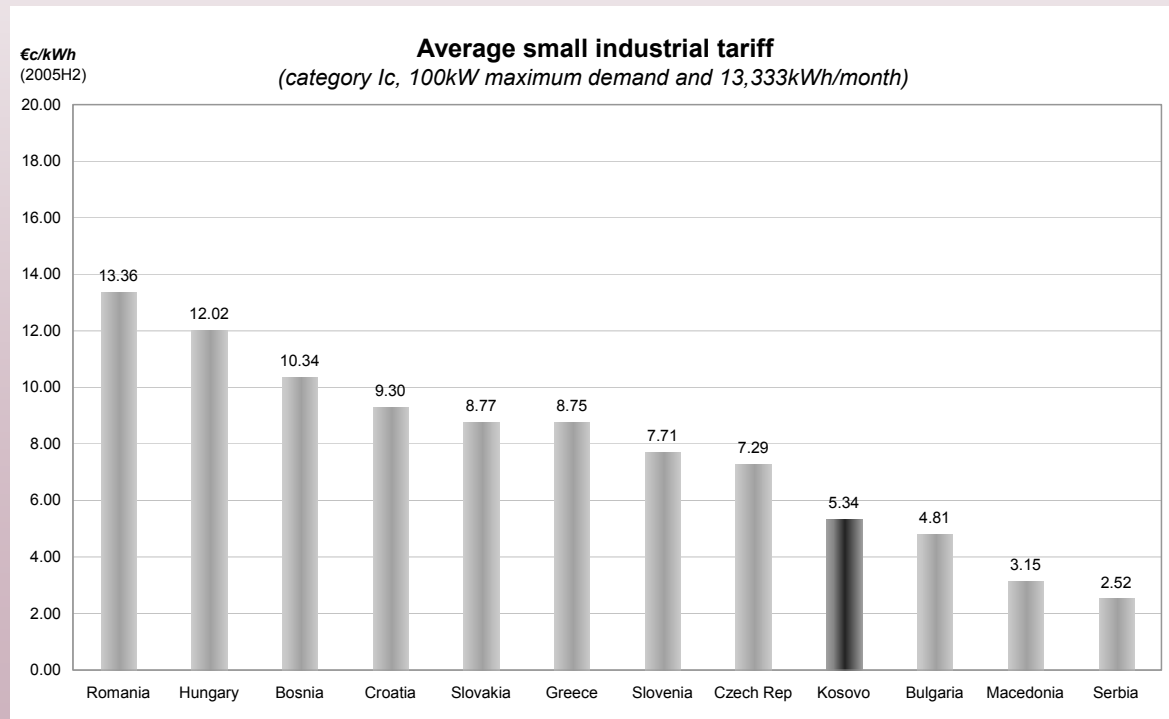
- **Tarifat aktuale vendore ne Kosove jane mes tarifave me te uleta ne rajonin e Evropes juglindore**
- **P.sh: Tarifat duhet te rriten me pothuaj 100% qe te arrijne nivelet e arritura ne Bosnje**

Source
IRG 2005 (Boania,
Kosovo,
Macedonia, Serbia)
Eurostat (all
others)

Tarifat e Kosoves te krahasuara(2)

- Po ashtu, tarifat industriale aktuale ne Kosove jane te uleta me standarde rajonale
- Maqedonia dhe Serbia kane tarifat shtepiake edhe ato industriale me te ulta se ato ne Kosove, ndersa tarifa aktuale e Kosoves hyn ne te njejtin nivel me ato ne Bullgari

Ju faleminderit !!!

ERO